

met *A Hét* működésének jelentőségére. Kiss József folyóirata a fiatal, dinamikus nemzedék otthona lett, itt bontakozott ki Ignotusnak a „perzekutor” esztétikával hadakozó publicisztikája és az impresszionista alapfogalmakat is ő ismertette meg az olvasókkal.

Külön kell szólnunk azokról a kisportrékről, amelyek e másfélszáz év legjelentősebb, legnagyobb hatású alkotóit mutatják be. Méltányos és hiteles Kazinczy arcképe, kitűnő a Csokonait és Berzsenyit tárgyaló rész. Vörösmarty talán kicsit többet érdemelt volna, hiteles jellemzését adja Petőfinek, s a tömör Arany-elemzés is pontosan tájékoztat a költő jelentőségének, nagyságának okairól.

Eddig is tudtuk, hogy Ady mennyire közel áll Veres Andráshoz, most e tudásunk Kosztolányival is bővül, ha valaki mérlegre tenné, ő vagy Móricz súlyosabb-e Veres András mérlegén az eredmény nem lehet kétséges. Minden elismerésünk a Babits-fejezeté, meggyőzőek a Szabó Lőrincről írtak, rövidségével együtt mélyre ható sorok szólnak József Attiláról, s érzékletes Márai Sándor arcképe is.

Összességében csak melegen méltató szavakat mondhatunk Veres András könyvéről. Nemcsak az oktatás, hanem az irodalomtörténet is sokat nyert vele. (*Krónika Nova*, 1999)

RÓNAY LÁSZLÓ

D. M. MERESKOVSKIJ: AZ ISMERETLEN JÉZUS

Nehéz manapság annak a dolga, aki Dmitrij Sergeevic Mereskovszkij művei iránt érdeklődik, s főleg nehéz, hogyha magyar fordításban szeretné azokat olvasni. Jobbára csak az antikváriumok maradnak, ahol elsősorban történelmi regényeit lehet egy nagy adag jó szerencsével megszerezni, amelyeket a Dante Kiadó adott ki a két világháború között. Vallásfilozófiai írásai a legkevésbé hozzáférhetőek, ezért is hiánypótló a jelen (reprint) kiadás, amely Mereskovszkij egyik leghíresebb, legösszefogottabb műve, s amely hatvan év után újra megjelenhetett Magyarországon.

Az író két részre osztja a művét: az Ismeretlen Evangélium és az Ismeretlen Jézus életére. E címek alapján az ember hajlamos valami „tényfeltáró” könyvre gondolni, amelyben eddig nem közölt dokumentumok alapján rejtett összefüggésekre világít rá a szerző. Nos, erről szó sincs. Mereskovszkij elsősorban a mindenki által ismert evangéliumokat használja, s csak kisebb részt támaszkodik az apokrifekre és a korabeli történelmi források-

ra (azok közül is a könnyebben hozzáférhetőkre inkább). Az a kép, amelyet felvázol az Evangéliumról és Krisztusról mégis „ismeretlen” lehet számunkra.

Mereskovszkij egészen távolról indít: élt-e Krisztus? — kérdezi a könyv első fejezetében, s a választ nem tudományos kutatások eredményeivel adja meg, nem csupán adatokat szolgáltat, hanem megpróbálja a szívet és a lelket megszólítani az olvasóban. Itt tapint rá először a Könyv és a világ közötti feszültségre: „Ez a világ, úgy ahogy van és ez a Könyv nem élhetnek együtt. Vagy ez, vagy az: vagy a világ nem lehet az, ami, vagy ennek a Könyvnek el kell tűnnie a világból.”

Sorra veszi az „együttlátó” evangéliumokat: Márkét, Mátéét és Lukácsét, amelyekben olyan forrásnak a tükrét véli felfedezni, amelyben a legvilágosabban látható Krisztus arca. Leporolja ezt a tükröt a szokás kétezeréves porától és megpróbál benne tisztán látni és tisztán láttatni. János evangéliumáról külön szól, hangsúlyozva, hogy maga a személy közelebb áll a szinoptikusokhoz, mint az ember gyanítaná. Megkülönbözteti Jánost, az Apostolt és Jánost, a Presbitert („Öreget”), mint olyan embereket, akik nagyon közel álltak Krisztushoz (Jn 1, 35-39), s ebben a közelségben csak Márk osztozhatott velük az evangélisták közül. (Mk 14, 51-52)

A könyv második része Jézus személyét próbálja megközelíteni. Ebben a részben szól külön Keresztelő Szent Jánosról Mereskovszkij, és Krisztus életének legfőbb állomásairól: születéséről, gyermekkori (rejtett) életéről, a názáreti hétköznapiokról, a végső óráiról, valamint két megkínzott fejezetben a neki rendelt kísértésről is, ahol vizionárius irodalmi nyelvezetének talán legszebb példáit találhatjuk a szövegnek: „A Halott hazudik, amikor azt mondja, hogy minden élő meg akar halni, nem — élni akar: örök élettel, és a halottak is az örök életet várják — ez jutott eszébe az Úrnak, ezt megtudta az Úr, mintha az összes megölt állatok egyetlen közös sírjából, a Földalatti Paradicsomból azt kiáltanák Felé: Várunk!”

Mereskovszkij abban a tudatban írta könyvét, hogy kevés, ha az egyház csupán a látzatszerűség egyébként szörnyű betegségéből menti csak meg magát: a világot van hivatva megváltani. Az egyházat Krisztus hús szerint ismeri, de a világ már nem ismeri, nem akarja megismerni őt. Az egyház minden tagjának egy az útja: a Földi Jézustól az Égi Krisztusig. (*Kairosz*, 1999)

PÁNCZÉL HEGEDŰS JÁNOS